

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

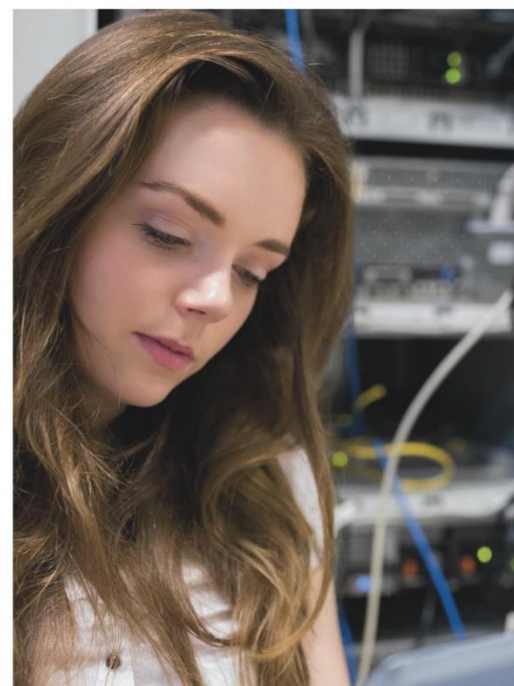
Stockholms län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Stockholms län	4
Det ekonomiska läget och näringslivsstrukturen i Stockholms län.....	6
<i>Näringslivet i Stockholms län</i>	7
Småföretagsbarometern – Stockholms län.....	11
<i>Sysselsättning</i>	11
<i>Orderingång</i>	12
<i>Tackat nej till order</i>	14
<i>Omsättning</i>	14
<i>Konjunkturindikatorn</i>	16
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	19
Expansionsutsikter och hinder för expansion	20
<i>Konjunkturrisiker</i>	22
<i>Politiska risker</i>	22
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	24

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Stockholms län

- **Småföretagskonjunkturen** i Stockholm är fortsatt positiv sedan 2015 års mätning men majoriteten av län har sett en klart förbättrad konjunktur och länet uppvisar nu ett konjunkturindex något under riksgenomsnittet. Industrikonjunkturen har, efter en kraftig förbättring, återigen vikit nedåt medan tjänstesektorn har förbättrats sedan mätningen 2015. Förväntningarna inför kommande år pekar på en fortsatt tillväxt där framförallt tjänstesektorn räknar med förbättrad tillväxt.
- **Sysselsättningstillväxten** har ökat i Stockholm sedan 2015 och är fortfarande positiv. Ökningen beror enbart på tjänsteföretagens återhämtning. Sysselsättningstillväxten i industriföretagen har avtagit märkbart under året. Båda sektorerna spår en klar förbättring under kommande år.
- **Tillväxttakten för orderingången** i Stockholms läns småföretag har utvecklats svagt positivt sedan 2015 och ligger nu under rikssnittet. Tjänsteföretagen har sett ökad orderingång, medan den har avtagit inom industrin. Förväntningarna är dock att orderingången ska öka rejält under kommande år.
- **Omsättningstillväxten** i Stockholms län har planat ut sedan mätningen 2015 och ligger under riksgenomsnittet. Utvecklingen har varit svagt positiv inom tjänstesektorn och negativ inom industrin. Nettotalet för industrin har sjunkit till 25, jämfört med riksgenomsnittet på 32. I industriföretagen har nettotalet stigit från 28 till 30 vilket även det är lägre än sektorsnittet i riket (34). Förväntningarna inför kommande år är emellertid optimistiska även gällande omsättningstillväxten.
- **Tillväxten av lönsamheten** har förbättrats sedan 2015 men är fortfarande lägre än i riket som helhet. Lönsamhetensutvecklingen i tjänsteföretagen är något lägre än riksgenomsnittet för sektorn. För industrin är utvecklingen klart sämre än riksgenomsnittet för sektorn. Liksom i övriga kategorier förväntar sig företagen i Stockholms län en god utveckling under de kommande tolv månaderna. Nettotalet för tillväxten av lönsamhet förväntas stiga från årets 24 till 33, och därmed landa på över rikets förväntade nettotal på 32.
- **Företagen i Stockholms län** upplever goda möjligheter att växa framöver, även om de är något mer försiktiga än riksgenomsnittet. Hela 69 procent av företagen i både tjänste- och industrisektor i länet anser sig ha goda utsikter att expandera på sikt.
- **Det främsta tillväxthindret** hos småföretagen i Stockholms län är bristen på lämplig arbetskraft. Nästan var fjärde företag (23 procent) uppger detta som största hinder. Tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader hamnar också högt upp på listan över tillväxthinder.

- **Den största konjunkturrisken** enligt företagen i Stockholm är den svenska ekonomiska utvecklingen. Men även den internationella konjunkturen utgör en betydande risk för länets företag.
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 33 procent av Stockholms läns alla företag. Nästan var fjärde företag ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivsstrukturen i Stockholms län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit så har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det allttjämt låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av

² SCB, AKU juli 2016

strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Stockholms län

Stockholm län kännetecknas av ett dynamiskt näringsliv och ett generellt mycket gott företagarklimat både sett till antal företag och attityd till företagande. Stockholms län har en väldiversifierad näringsgrensstruktur och de flesta branscher finns representerade i länet. Detta bidrar till att sysselsättningsutvecklingen inte är beroende av någon enskild del av ekonomin och länet står starkt. Bygg och fastighetsrelaterade företag är en stor bransch i Stockholmsregionen. Stockholm befinner sig i en positiv tillväxtutveckling och behöver både en större infrastruktur och fler bostäder.

Stockholms län är Sveriges mest befolkade, med drygt 20 % av befolkningen, och det mest folktäta. Stockholms internationella konkurrenskraft är dock beroende av att även fortsatt kunna attrahera människor som vill förverkliga sina drömmar och idéer här. Stockholm har också relativt sett många enmansföretagare, framförallt i tjänstesektorn, som jobbar i nätverk med andra företagare. Tillväxtutmaningar för stockholmsföretagare kan därför ibland skilja sig något från övriga län och det är viktigt att alltid se till vilka förbättringar som kan göras lokalt.

Många företag i länet är verksamma inom IT, programmering och telecom. Stockholms län har också ett stort antal företag i bank och finanssektorn, liksom i hälso- och läkemedelssektorn. I Södertälje finns verksamheter inom fordonsindustri, med bland andra Scania som tillverkar lastbilar, bussar och industrimotorer. I länet är också mediaföretag överrepresenterade i förhållande till övriga landet, med många byråer som producerar reklam, reklamfilm, musik, etc.

Det är viktigt att värna dialogen med och inom näringslivet för att stödja befintliga företags utveckling och tillväxt även i storstadsregionen. Detta förutsätter också en öka samverkan mellan stadsutvecklingen och näringslivet för att stärka hela länets framtida förutsättningar, inte minst kring bostadsmarknaden och persontrafiken i länet.

Andreas Lundqvist, Företagschef Swedbank Västermalm

Vilka branscher expanderar, vilka branscher stagnerar eller backar?

I Stockholms län ökar byggbranschen liksom tillverkningsindustrin stort. Turistnäringen fortsätter att öka och därför ökar även alla typer av företag som bearbetar denna målgrupp. Både små och stora företag etablerar sig i detta segment. Konsulter inom teknikområden expanderar fortfarande och man ser bland annat en ökning av teknikföretag som arbetar med molntjänster (dock från en liten marknadsandel).

Inom Södertälje kommun ser vi en expansion inom bygg som har en stark tillväxt samt restaurang- och servicenäringen.

Generellt sett, växer företagen i er region? Om inte, varför? Vilka är de största hindren för tillväxt för företagen i er region?

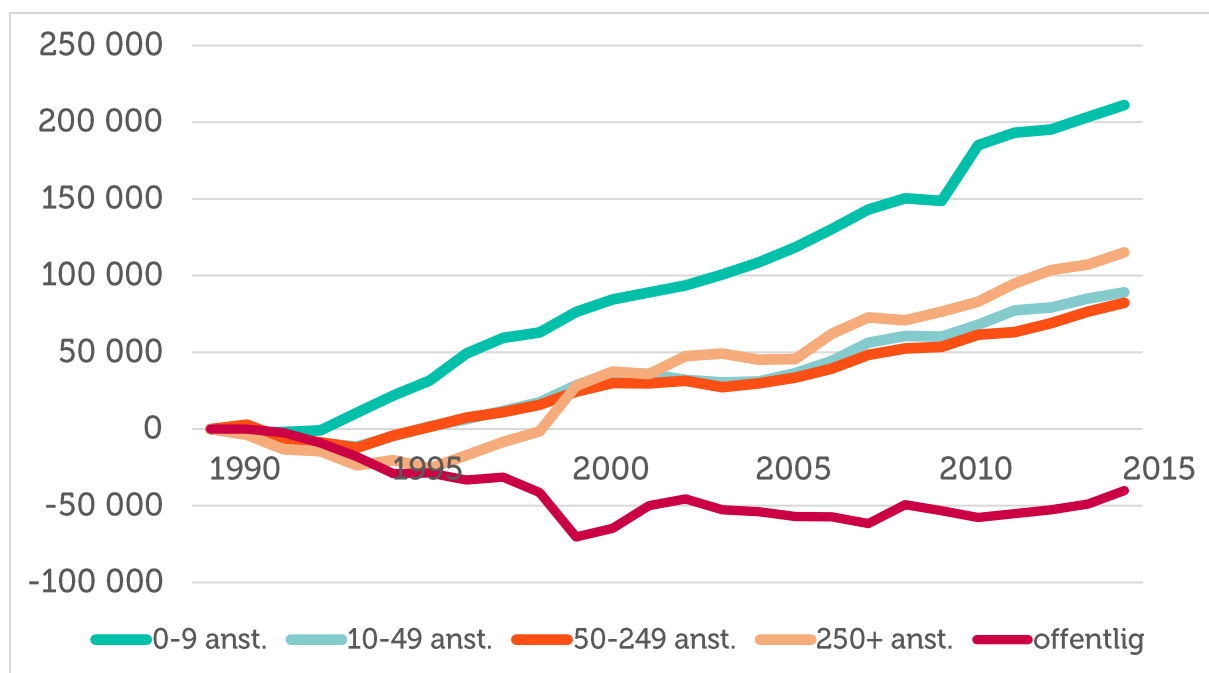
Generellt växer företagen i regionen. Flera branscher vittnar dock om att de har problem att rekrytera personal. Detta rör framförallt hantverksyrken samt spetskompetens inom teknikområden.

Många företag anser att den viktigaste åtgärden för att förbättra företagsklimatet i länet handlar om tillgången till fler bostäder, bostadsbristen är ett hinder för att få rätt kompetens på plats.

Offentlig upphandling har blivit ett annat hinder. Det är en viktig marknad för företagen men många företag drar sig för att lämna anbud bland annat på grund av för krångliga förfrågningsunderlag och irrelevanta krav.

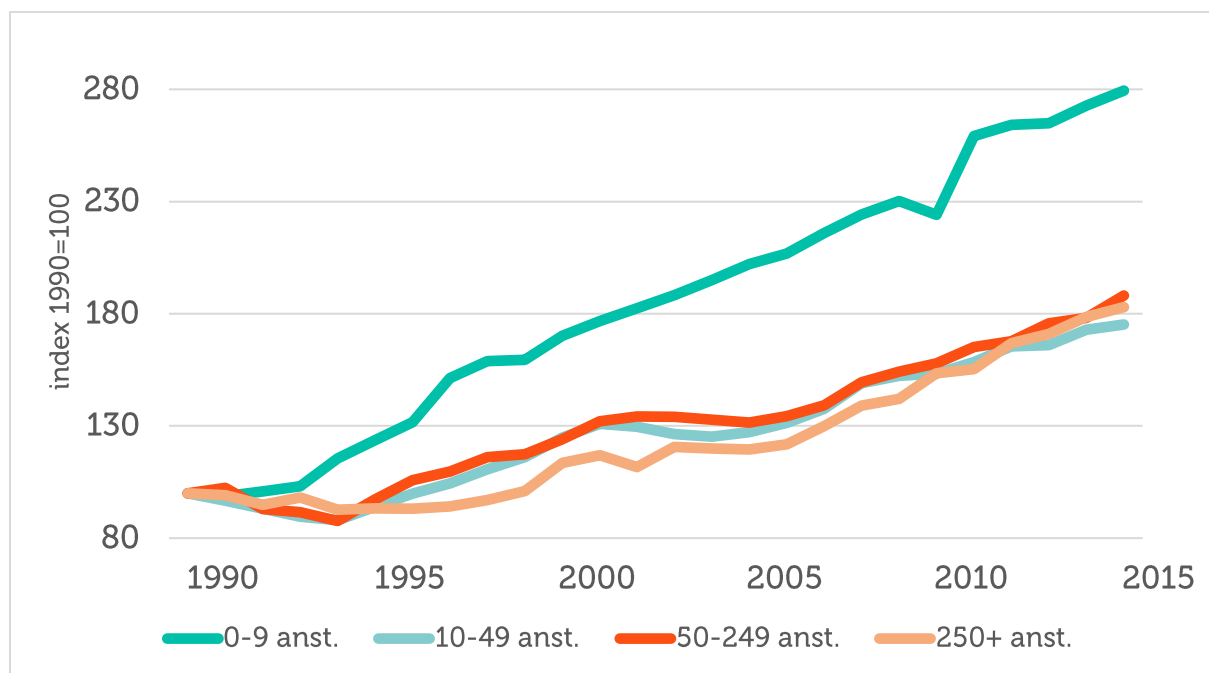
Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för huvuddelen av sysselsättningstillväxten i Stockholms län. Antalet sysselsatta i den offentliga sektorn växer endast marginellt.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Stockholm län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Stockholm län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

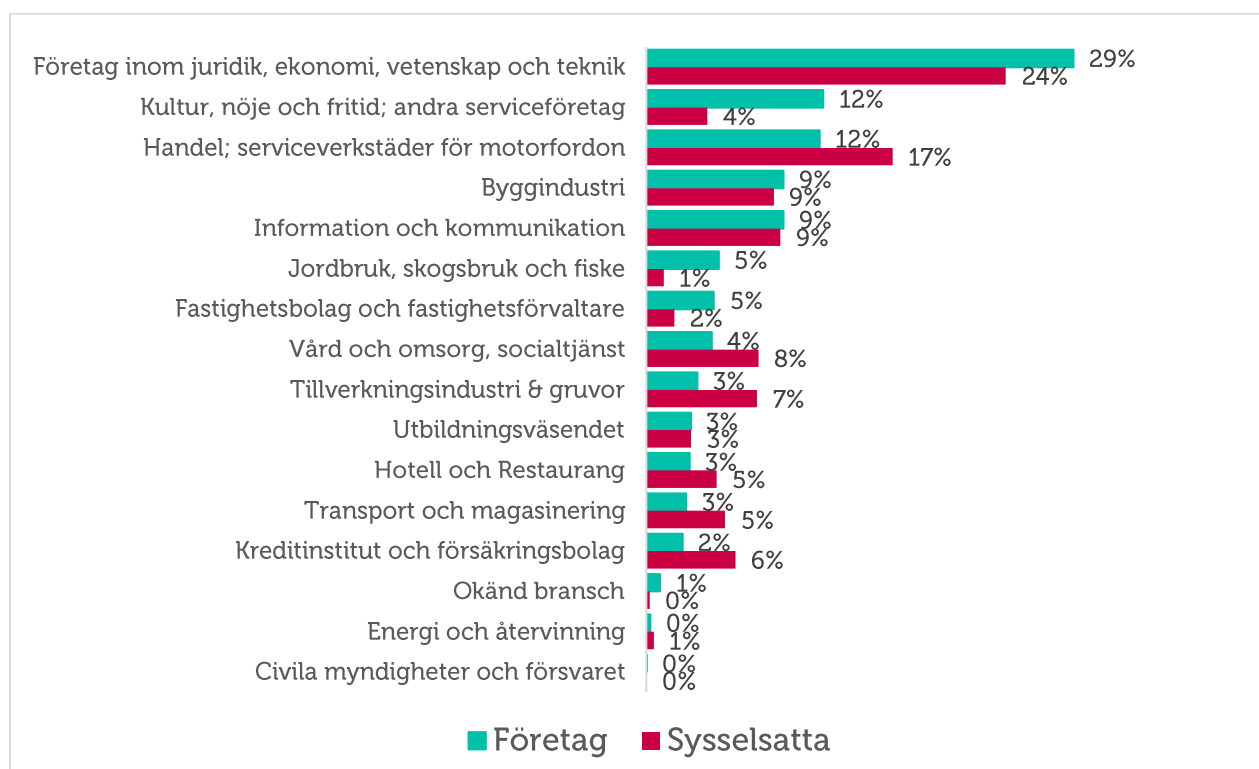
⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

I Stockholms län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen i handel och service sektorerna liksom i tjänstesektorn generellt (Figur 3).

Tillverkningsindustrin, som i Stockholms län är koncentrerad till telekom, läkemedel och lastbil, är fortsatt en stor och viktig bransch som under den senaste tiden vuxit. Livsmedelshandeln fortsätter att öka kraftigt, liksom sällanköpsvaruhandel och partihandel. Databranschen växer också fortfarande, dock långsammare än tidigare.

Uppdragsverksamheten, bland annat revisionsfirmor, arkitektfirmor, advokatbyråer och reklambyråer, är Stockholms största sektor både i termer av företag och sysselsatta och växer men i långsammare takt än tidigare. Merparten av länets nystartade företag är verksamma inom handel och service, juridisk och ekonomisk konsultverksamhet samt inom bygg- och anläggningsverksamhet. Konsulter inom teknikområden efterfrågas fortfarande i stor omfattning.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

Småföretagsbarometern – Stockholms län

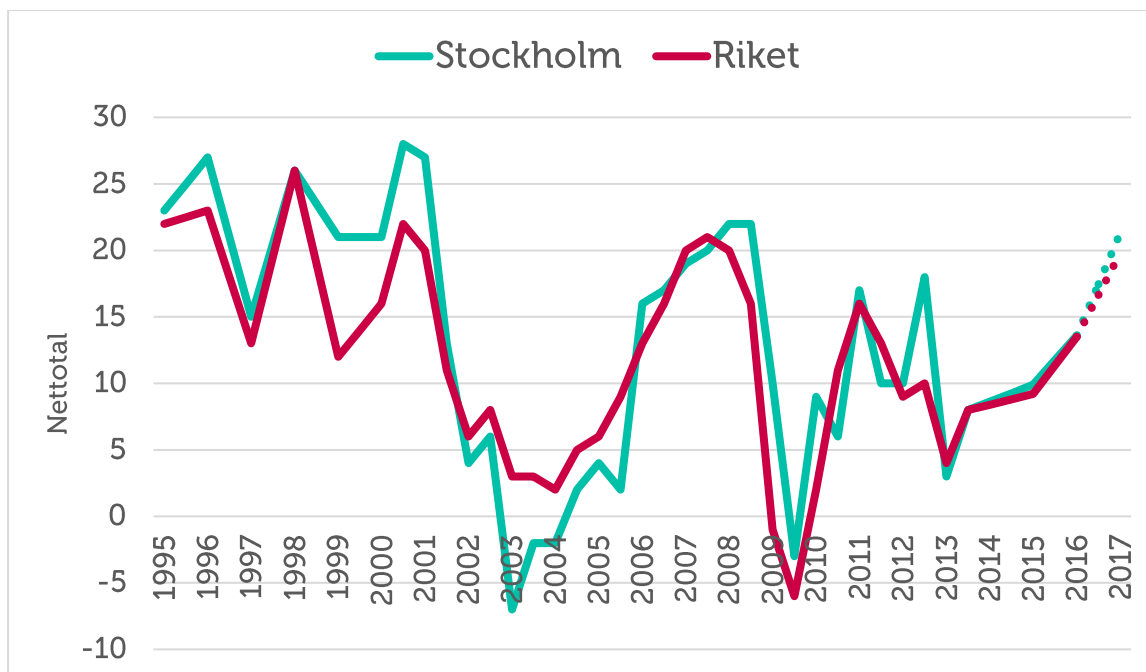
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningsstillväxten i Stockholm fortsätter att öka och den framtida sysselsättningen närmar sig toppnoteringen innan finanskrisen. Ökningen beror på att industrisektorn anställer många, om än i avtagande takt jämfört med tidigare mätning. Totalt sett landar nettotalet landar på 14, vilket är en klar förbättring sedan fjolårets mätning som uppgick till 10. Nettotalet för Stockholms län landar dessutom på samma nivå som för riket.

Tittar man bara på enskilda sektorer så säger nästan var fjärde industriföretag att man har ökat sin personalstyrka medan motsvarande ökning bland tjänsteföretagen var vart femte.

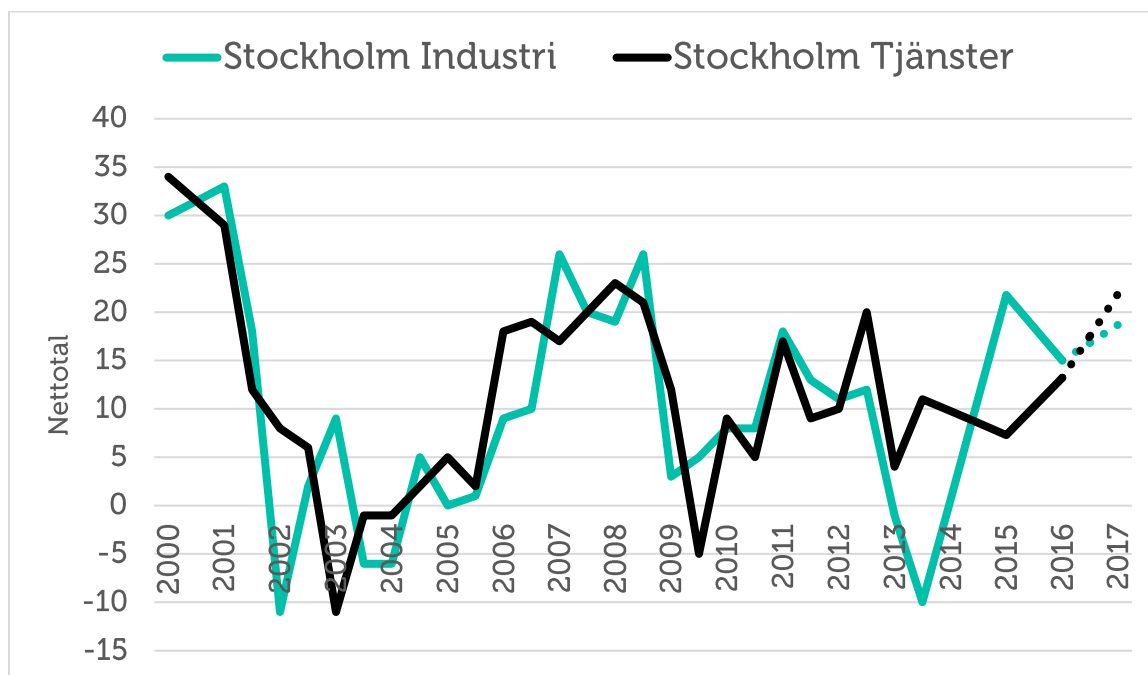
Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Stockholms län och riket 1995-2016

Jämfört med undersökningen 2015 då industrins tillväxttakt nettotalet uppgick till 22 landade i årets undersökning på 15. Detta är dock på en fortfarande hög nivå och strax över tjänstesektorn där utvecklingen varit den omvända. Tjänsteföretagens utveckling ökade från en något lägre nivå, 7, och hamnar på 13, se figur 5.

Förväntningarna framåt är optimistiska och företagen tror på en fortsatt ökad sysselsättning kommande året. Utmärkande är att tjänsteföretagen har den mest positiva bilden av framtiden där det är 26 procent av räknar med att anställa. För industrin är motsvarande siffra 22 procent.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Stockholms län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

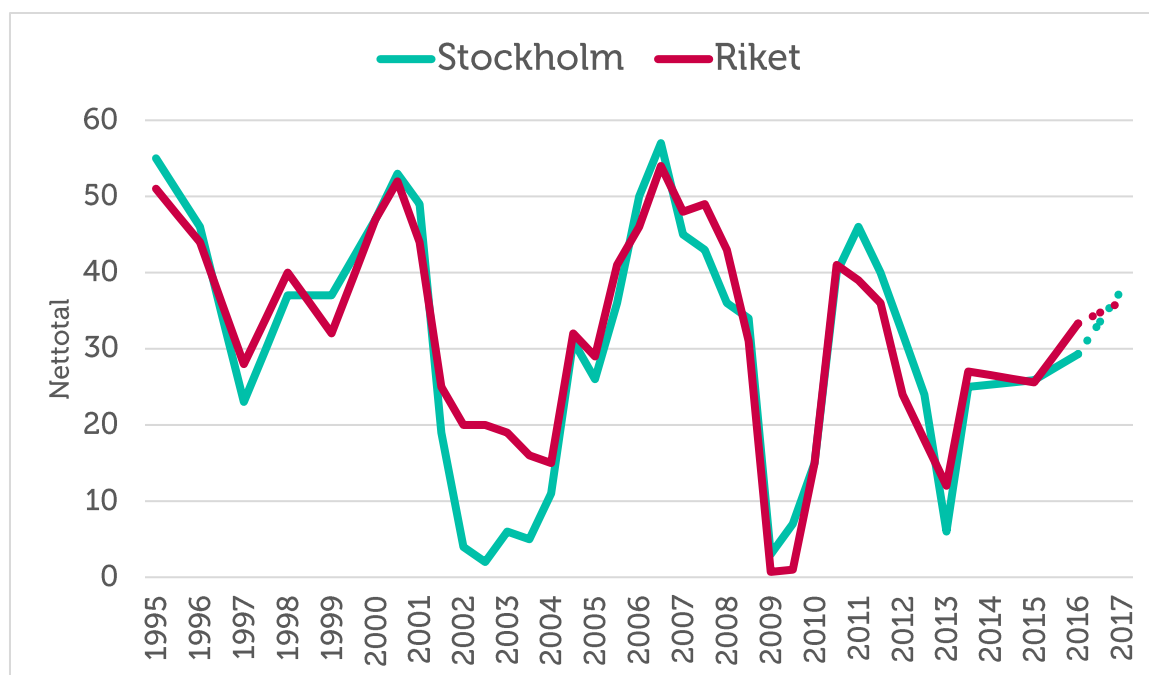

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har utvecklats svagt positivt sedan 2015 och nettotalet på 29 är något lägre nivå än i riksgenomsnittet. Förbättringen beror framförallt på en ökad orderingång till tjänstesektorn. Sammantaget i länet är det nästan hälften (45 procent) av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan var sjätte företag anger en vikande utveckling.

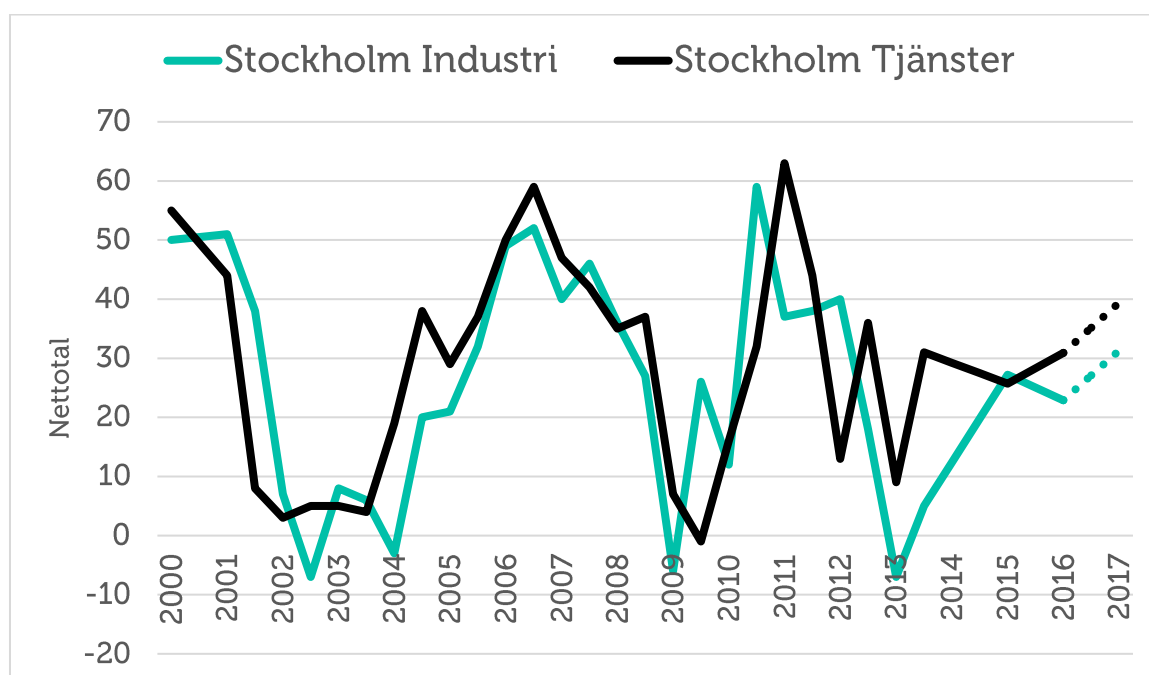
Figur 6 Orderutveckling (nettotal) i Stockholms län och riket 1995-2016

Den ökade orderingen beror främst på en avsevärt förbättrad ordergång inom tjänstesektorn medan industriföretagen upplevt en något svagare tillväxt, se figur 7.

Framtidsutsikterna ser bra ut för både industri- och tjänstesektorn som tror på en ökning av orderingen det kommande året, tjänstesektorn är även här något mer positiv.

Figur 7 Ordergång (nettotal) i Stockholms län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Hela 43 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (48 procent av de som tackat nej) men även osäkerhet på kunderna är ett vanligt skäl (18 procent). Det är framförallt industriföretagen som anger att de redan har mer att göra, 55 procent jämfört med tjänsteföretagen där 45 procent av företagen uppger att de redan har mer att göra. Orsaken till att företag tackat nej till order skiljer sig från rikssnittet, där arbetskraftsbrist är det näst vanligaste skälet till varför företagen tackat nej till order.

Figur 8 Huvudorsaken till att företag har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna

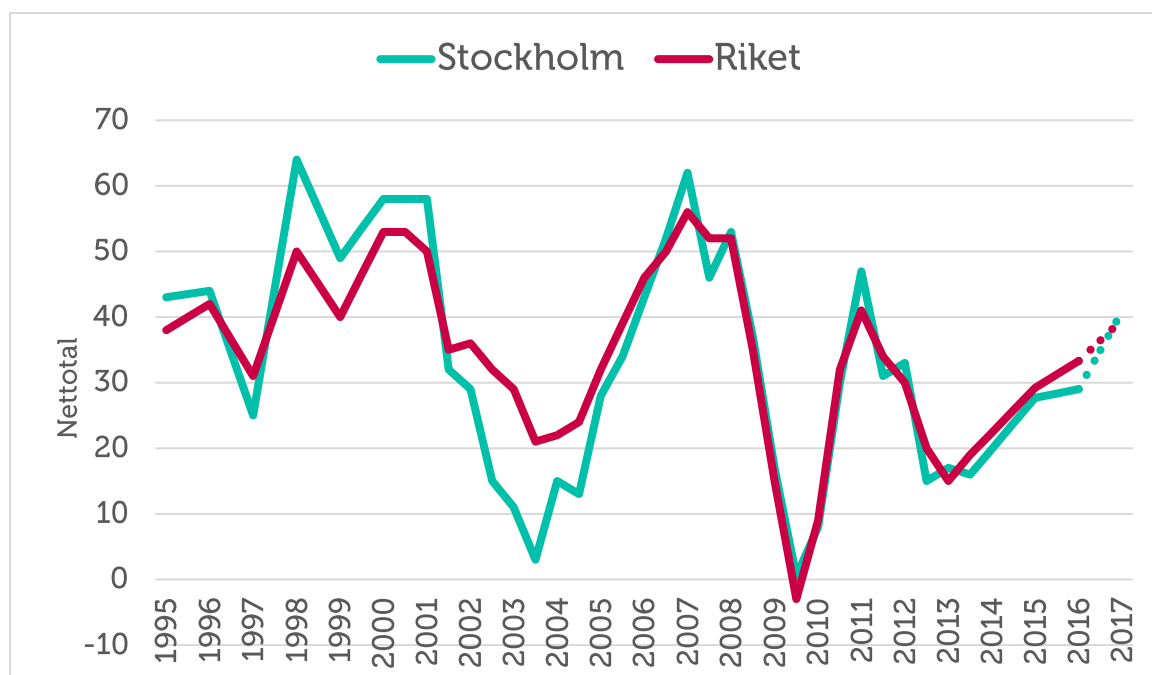

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

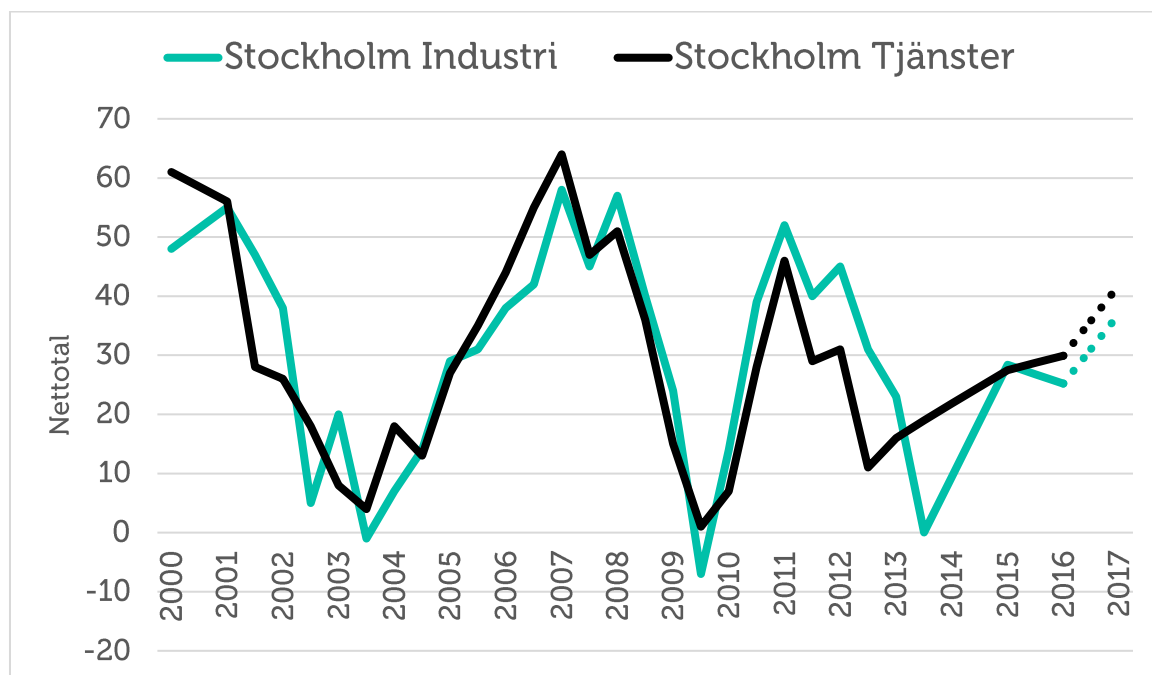
Omsättningstillväxten i Stockholms län har ökat svagt positivt sedan 2015 och det är framförallt fler tjänsteföretag som ökar jämfört med industriföretagen (49 procent respektive 42 procent). Nettotalet 29 är något under landet i genomsnitt (nettotalet 33). Totalt sett tror företagen i Stockholm på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna som gör att nettotalet landar på 41, något över nivån med nettotalet för riket i genomsnitt (40). Förväntningarna inför kommande år är emellertid optimistiska (41) och passerar optimismen för riket i genomsnitt (40).

Figur 9 Omsättningsutveckling (nettotal) i Stockholms län och riket 1995-2016

Industrin har upplevt en svagare tillväxt i omsättningen sedan 2015, från 28 till 25 i nettotal. Även om industriföretagen i Stockholms län utvecklas positivt så fortsätter tjänsteföretagen en mer starkare utveckling och har ett nettotal på 30 och därmed i en nivå strax under riksnittet. Inför det kommande året är tjänsteföretagen relativt sett mer optimistiska än industriföretagen där 54 procent av företagen tror på en omsättningsökning. Motsvarande siffra för industriföretagen är 45 procent.

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Stockholms län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

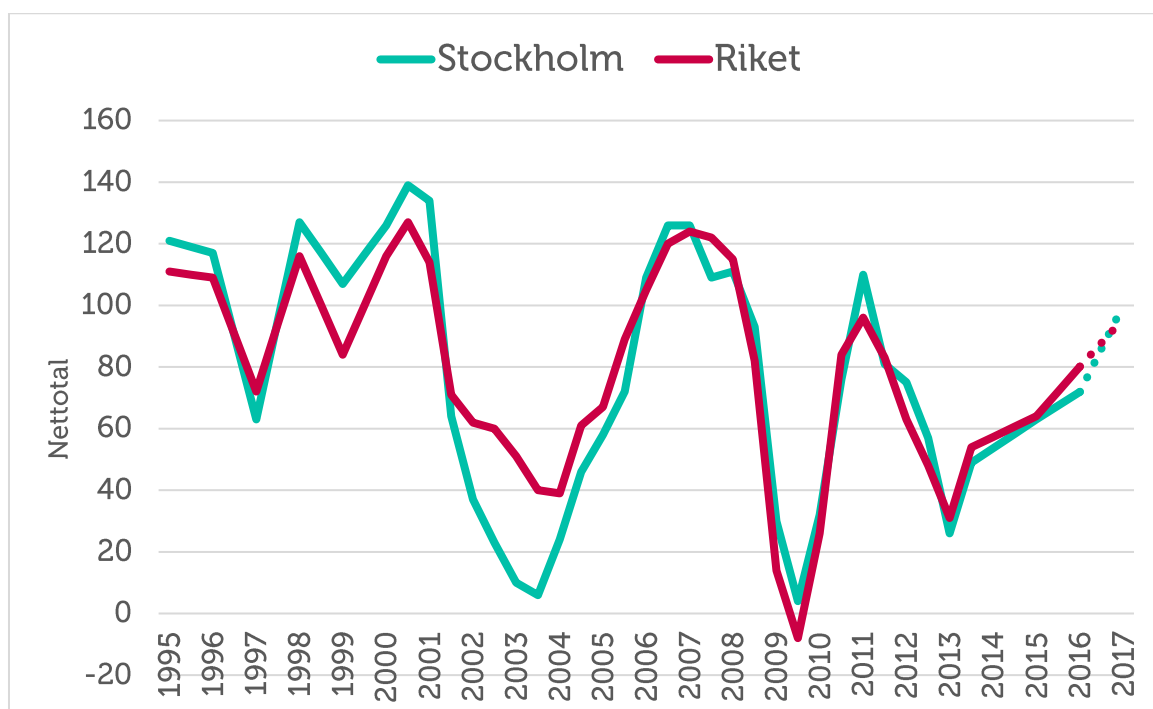
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2016 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 72, jämfört med rikets indikator på 80. Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Stockholms län har förbättrats avsevärt sedan 2015 års undersökning då nettotalet uppgick till 63.

Det är tydligt att trenden med fortsatt tillväxt fortsätter under det kommande året. Konjunkturindikatorn för Stockholms län spås stiga även framöver, även om denna positiva utveckling är något svagare jämfört med tillväxttakten för riket. Likt Konjunkturinstitutets undersökning för augusti är förväntningarna stora framöver med en stark efterfrågeutveckling.⁵

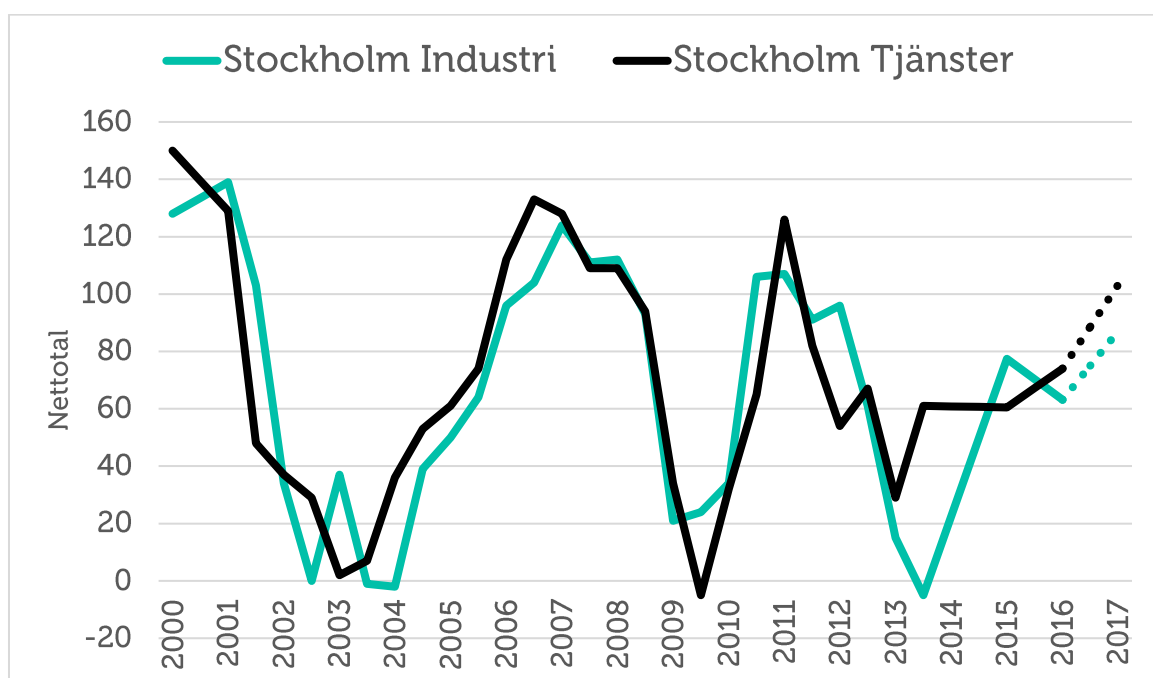
⁵ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget augusti 2016

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Stockholms län och riket 1995-2016

Tjänstesektorn fortsätter att vara drivande och under det kommande året räknar tjänstesektorn med en förbättrad konjunktur, indikatorn stiger från 78 till 103. Industrin räknar också med att den kraftigt stigande konjunkturindikatorn fortsätter om än i svagare takt, från 63 till 87.

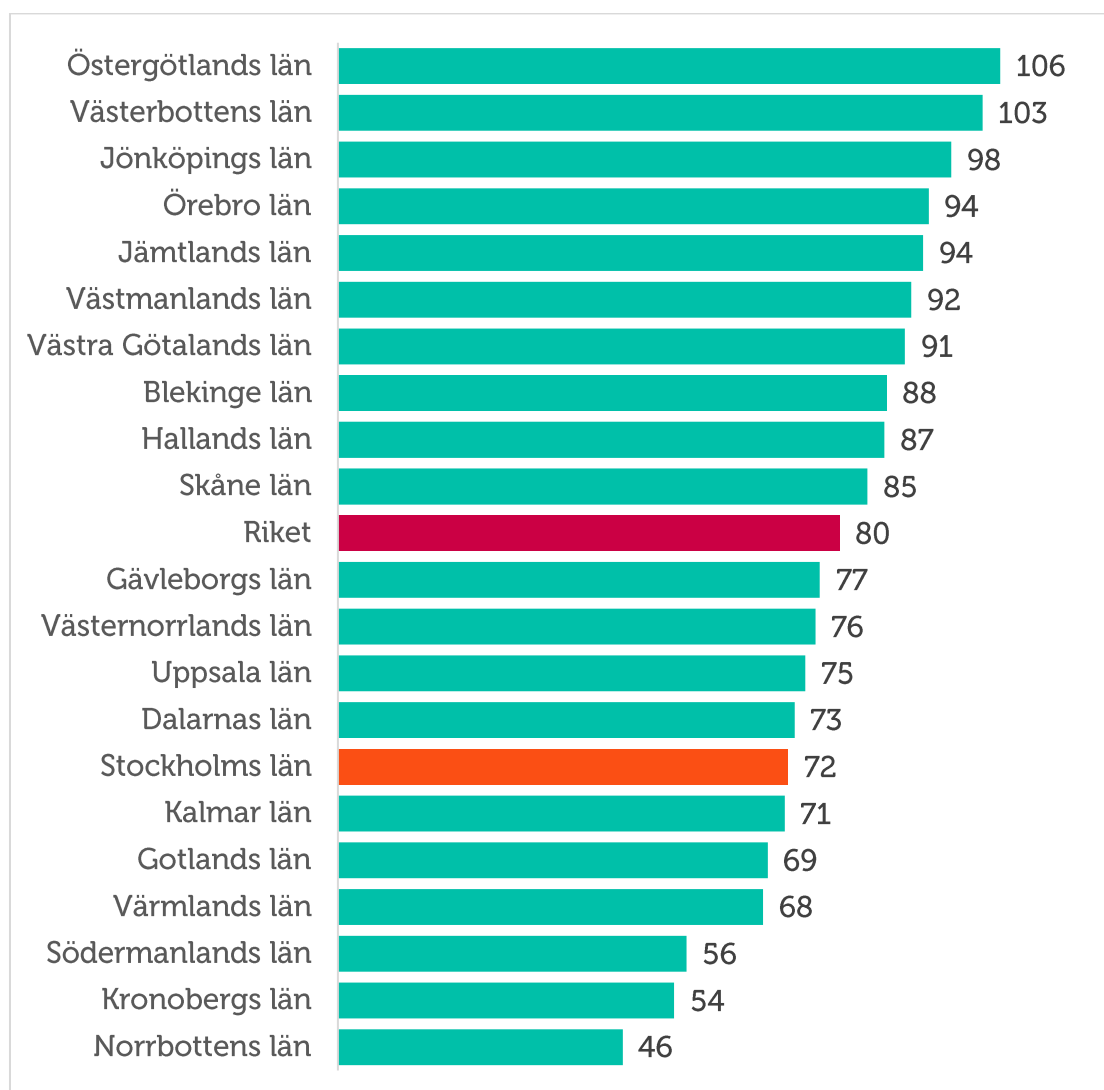
Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Stockholms, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tillväxten varierar i hela landet. Att utvecklingen varierar mellan länen är rimligt då varje län har olika näringslivsförutsättningar. Detta bekräftas av figur 13 som visar utvecklingen för varje län i förhållande till riksgenomsnittet.

Denna utveckling bekräftas av den parlamentariska landsbygdskommittén som lyfter fram att landsbygdskommuner är mer specialiserade inom areella näringar och lågteknologisk tillverkningsindustri. Många av dessa branscher befinner sig i en rationaliseringsfas där sysselsättningen minskar. Vad som också konstateras är att landsbygdernas sämre utveckling i sysselsättningen sannolikt beror på näringslivsstrukturen. Det är således svårt för en del landsbygder där tillverkningsindustrin dominerar sysselsättningen, men där en sämre tillgång på utbildad arbetskraft och avancerade företagstjänster kombinerat med en svag köpkraftsutveckling på lokala marknader gör det svårt för nya verksamheter att etablera sig.

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2016

Emma Tonnes, Regionchef Företagarna Stockholms län

Vi ser positivt på rapportens analys kring konjunkturen i länet. Detta stämmer också väl med våra egna erfarenheter i möten med våra medlemmar. Dock har vår region en fortsatt stor utmaning vad gäller både bostäder och infrastruktur/kollektivtrafik. Dessa hinder gör att vi är oroliga att den positiva utvecklingen kan komma att mattas av. Ett exempel är att det idag är svårt att anställa personer från andra sidan länet då personen kommer att ha svårt att ta sig till och från jobbet i rimlig tid. Det är en utveckling som måste stoppas. Vi är glada över insatserna som görs med bland annat förbifarten men ser också att det behövs mer.

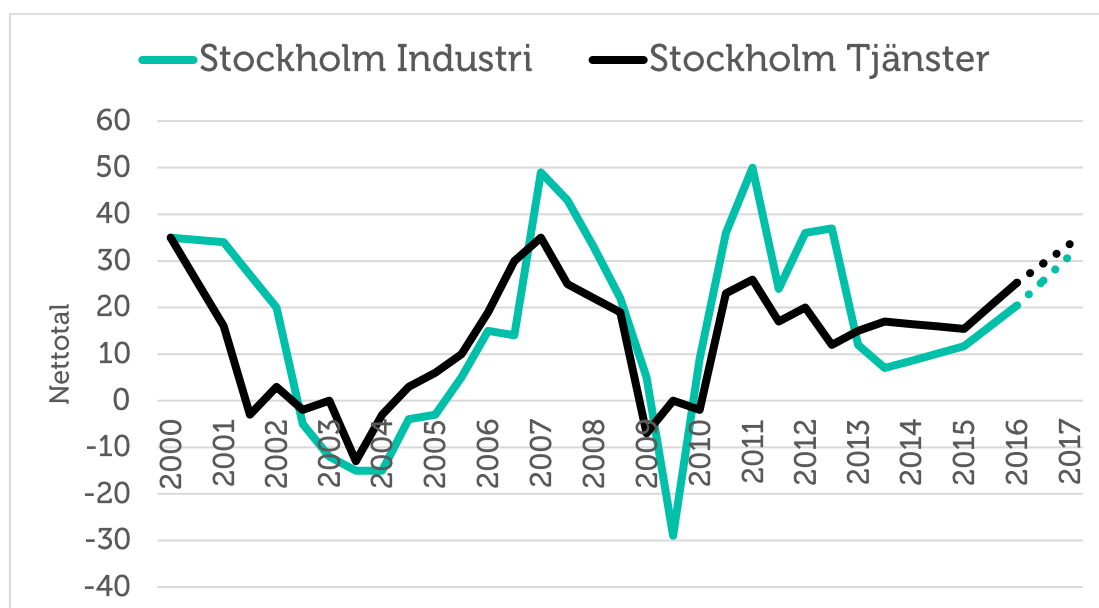
Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten diktar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Som figur 14 visar så har lönsamheten förbättrats i både industriföretagen och tjänsteföretagen i Stockholms län. Nettotalet för lönsamhet i Stockholms län ligger på 24 vilket är något under rikssnittet på 25. Totalt sett i länet är det 41 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet, medan 17 procent uppger försämrad lönsamhet.

Sektorn som är drivande i lönsamhetsutvecklingen framåt är tjänsteföretagen som hamnar på 25 medan industriföretagen är något efter med 20.

Utvecklingen framöver ser ljus ut. 44 procent av tjänsteföretagen spår en ökad lönsamhet medan motsvarande siffra hos industriföretagen är 38 procent. Den positiva utvecklingen har dock till övervägande del letts av tjänsteföretagen. De mer stabila rörelserna i netttotal för lönsamhet avspeglar hur industriföretagen i länet påverkas av den allmänna och internationella konjunkturen och exportefterfrågan.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Stockholms län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

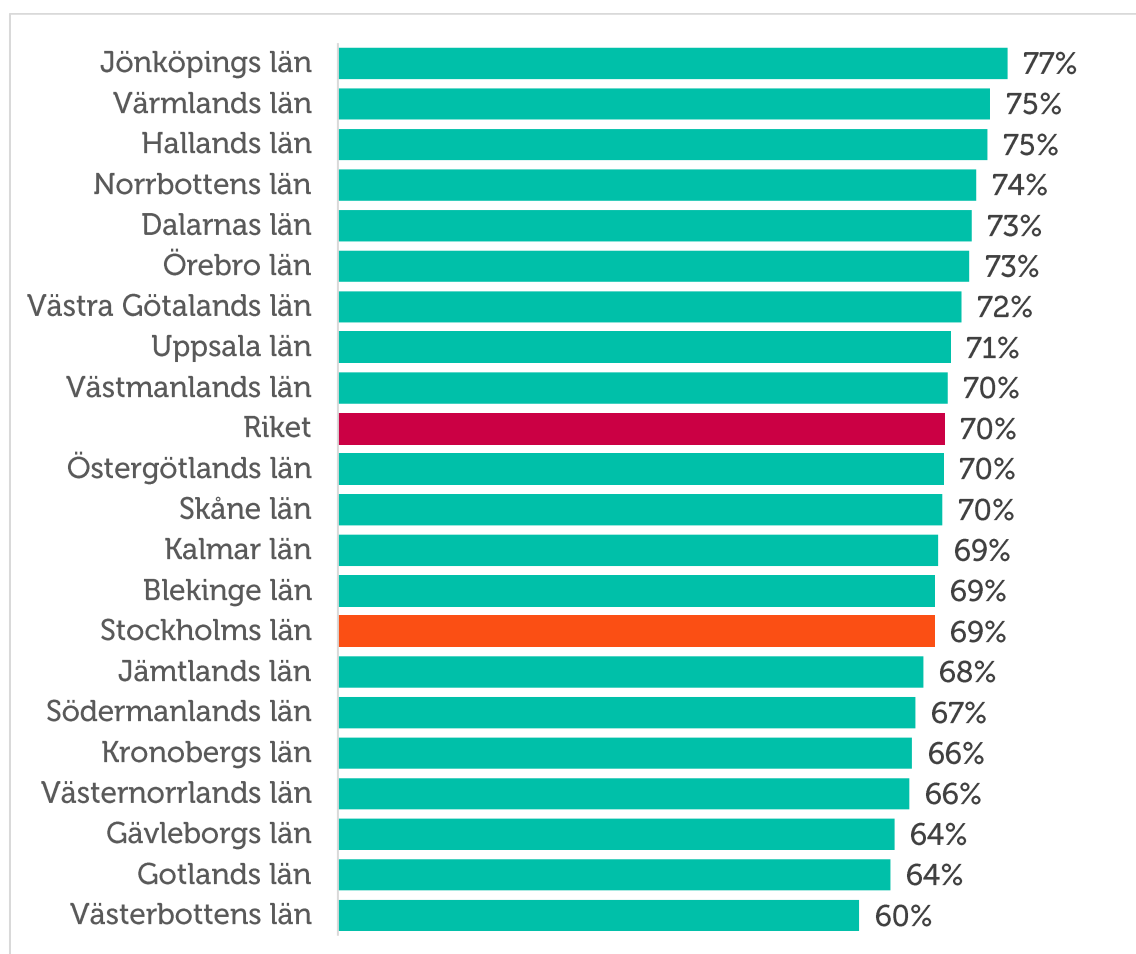
Att konjunkturen nu stärkts leder till att företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Företagen i Stockholms län har nästan samma förväntningar gällande prisutvecklingen som i genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 32 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 36 procent vilket är samma som på riksnivån.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

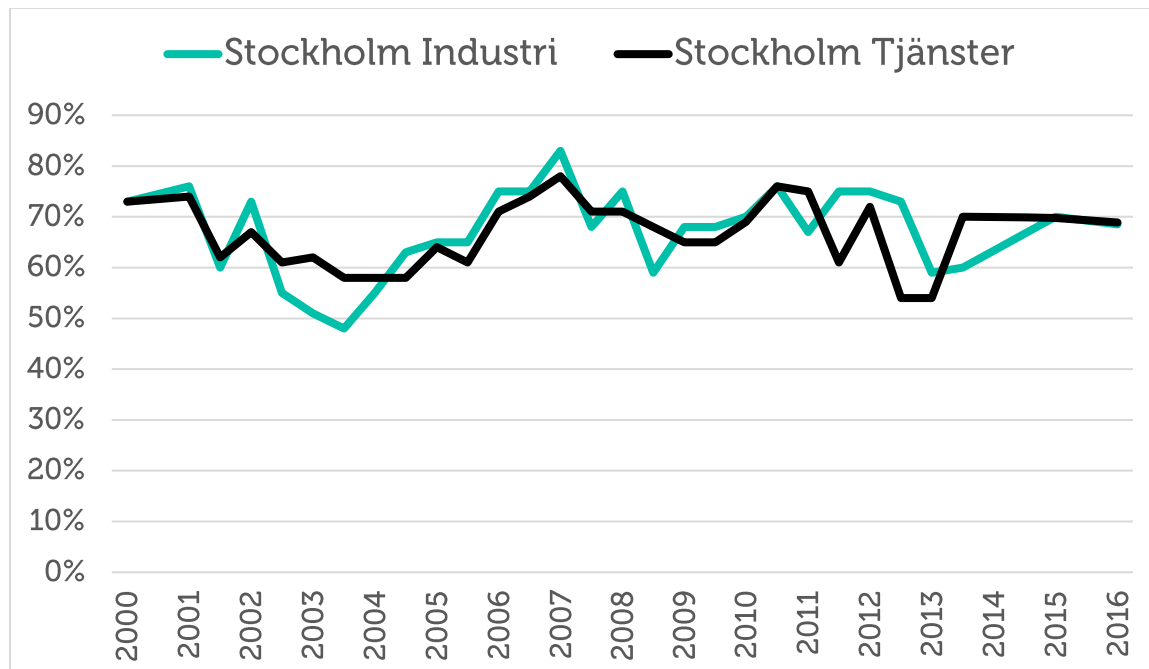
Företagen i Stockholms län upplever i stort sett samma goda möjligheter att växa framöver som riksgenomsnittet, skillnaden är marginell. I stockholms län är det 69 procent av företagen som anser sig ha goda utsikter att expandera på sikt vilket är precis under genomsnittet för riket, se figur 15.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

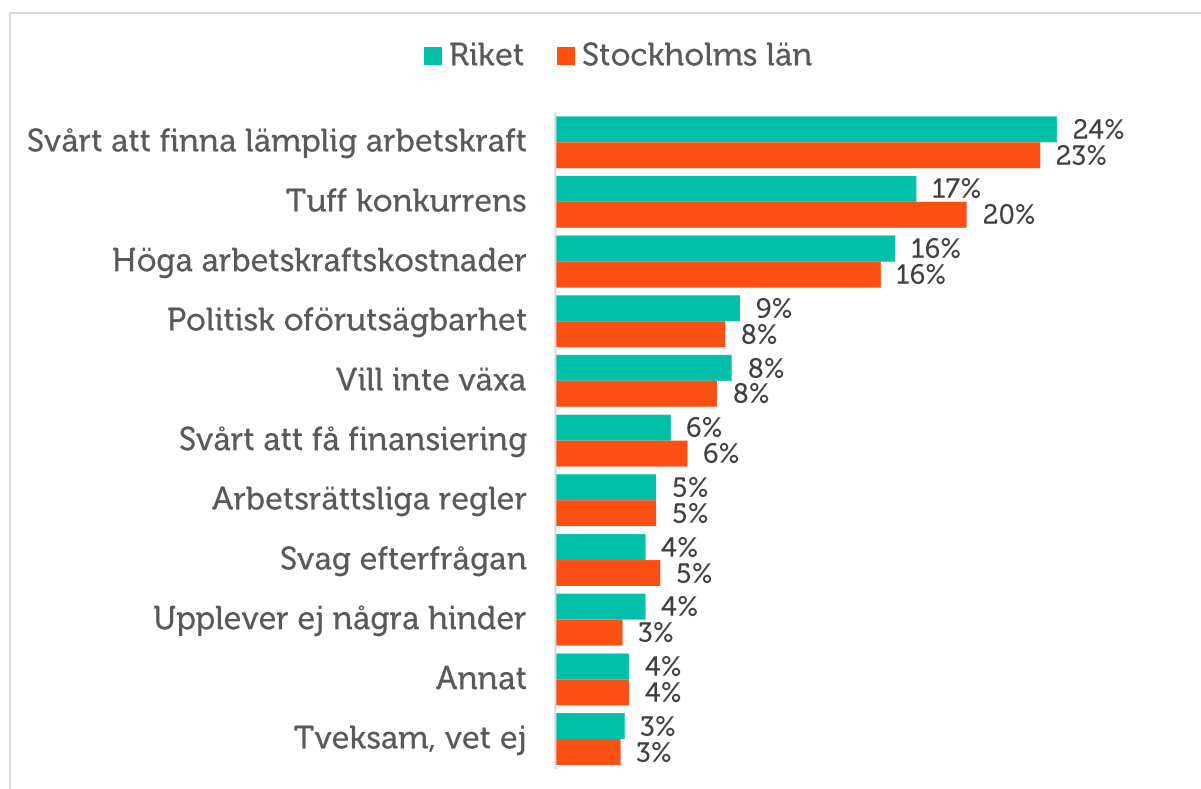
Såväl tillverkningsindustrin som tjänstesektorn har en positiv syn på framtidsutsikterna. Bland såväl industri- som tjänsteföretagen ser 69 procent av företagen goda expansionsutsikter.

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Stockholms län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret som Stockholms mindre och växande företag upplever. Totalt sett uppger vart femte företag (20 procent) detta som största hindret för tillväxt, dvs. på samma nivå som för 2015. Liksom för riket i genomsnitt är det även industriföretagen i länet som upplever detta som det största hindret för expansion (29 procent av industriföretagen, 22 av tjänsteföretagen). Vidare är tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader betydande tillväxthinder på andra och tredjeplats med 20 respektive 16 procent av företagen som upplever detta som de mest betydande expansionshindren.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Stockholms län och i riket 2016 (procent)

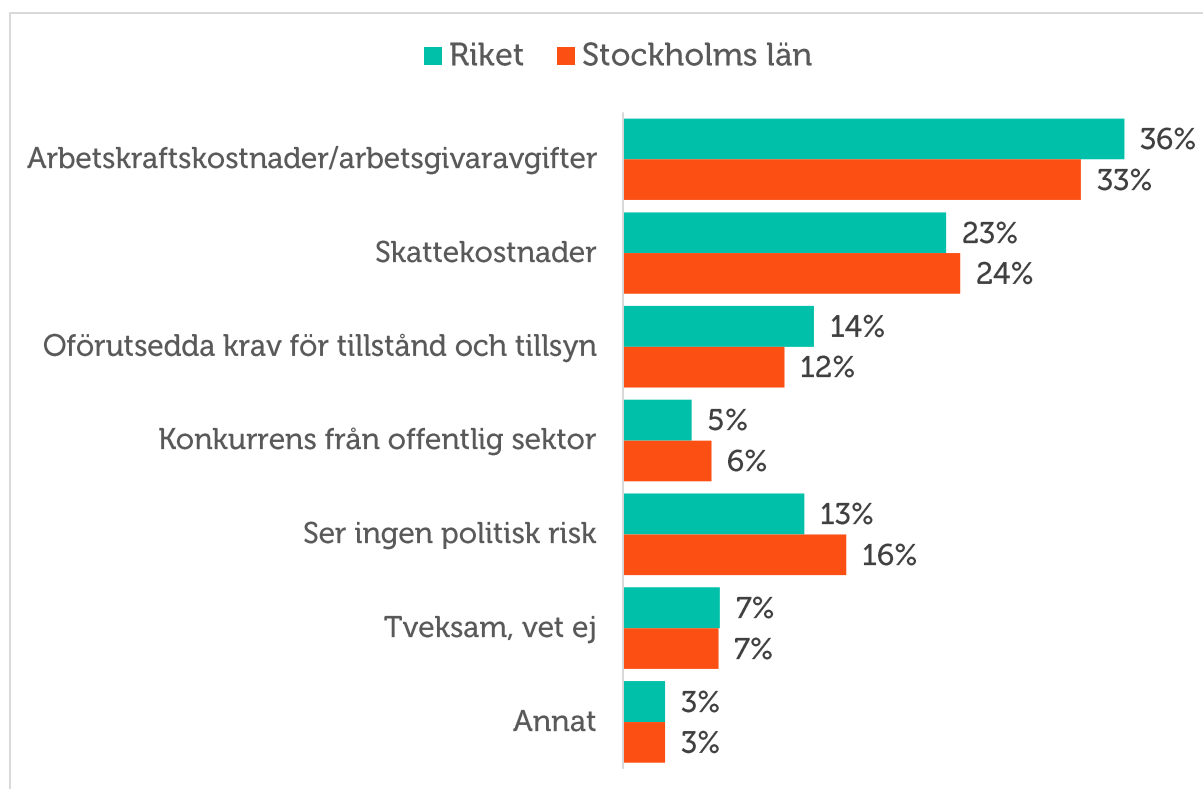
Konjunkturrisiker

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Den inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt mer än hälften av företagen i länet. Utmaningen är störst framförallt bland tjänsteföretagen vilket kan bero på näringslivsstrukturen i länet, som utgörs av en stor andel tjänsteföretag. Den följs av den internationella konjunkturen och sedan löneökningar.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Stockholms län, se figur 19. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. Gemensamt för dessa risker är att industriföretagen är mer oroliga än tjänsteföretagen vilket kan bero på att de verkar på en marknad som kräver en längre planeringshorisont och framförhållning och har därmed mindre flexibilitet att kunna ändra verksamheten. Vad som är anmärkningsvärt är att en större andel av företagen i Stockholms län än rikssnittet inte ser någon politisk risk.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Rose-Marie Danielsson, Ägare Roma Resurs

Det är positivt att årets konjunkturrapport visar, att konjunkturläget för företag i storstadsregionen spår en trolig och gynnsam tillväxt framöver. Dock finns det fortfarande tillväxthinder för mindre företag att besegra inom några områden, bl a i deltagande i offentlig upphandling, svårt att matcha jobbsökande till företag och för stor regelbörda. Genom fortsatt arbete med opinionsbildning samt samarbete med våra lokala politiker och näringsliv, bidrar Företagarna i Stockholmsregionen med att långsiktigt förbättra förutsättningarna för företagandet.

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Stockholms län. Årets konjunkturindikator uppgår till 80 för riksgenomsnittet och 72 för Stockholms län, vilket visar på en stark utveckling från ifjol, även om majoriteten av län haft en starkare utveckling.

Det är i genomsnitt sju av tio företag som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprovning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.
- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationellt konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.

- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.